

Taija Helminen

MERKKIPÄIVÄ

Lempeä tarina perheestä ja hitaasti hajoavasta hyvinvointi-Suomesta
Taisto Reimaluodon haastattelujen pohjalta kirjoitettu näytelmä

(2017)

Matille ja Hilkalle.

Näytelmän oikeuksia valvoo kirjailija.

Näytelmä sisältää lainauksen laulun sanoista:
Yhteisrintama (Einheitsfrontlied), san Bertolt Brecht, suom Elvi Sinervo

1. KOHTAUS. AAMUYÖN PUHELU

TOPI

Tulen kotiin huhtikuussa, aamuyöllä.
Eteisen matolla on nippu postia,
päällimmäisenä
valokuvaliikkeen kirjekuori.

Siinä on äidin hautajaiskuvat.

Merkkipäiviä, nämäkin, miten hymyilyttävää.
Näistä tulee muutama aukeama
äidin vanhaan mustalehtiseen albumiin.
Niillä sivuilla seistään ryhdikkäästi
ruusumaljakoiden edessä
kun on täytetty pyöreitä
tai kasvot painuksissa
arkkujen äärellä, sepeleet käsissä
- seikkailun nälkäisinä museoiden aulassa,
ei koskaan hymyssä suin
paitsi ruusumaljakkokuvissa
naamalla on jäykkä,
puristunut hymyntapainen,
pyöreät vuodet kun on juhlatapaus.

Albumit täynnä merkkipäiviä
ihan kuin kaikki olisi ollut yhtä juhlaa

Avaan kuoren,
ja ihmeellistä kyllä,
kuvat eivät esitäkään arkun äärellä ryöppyävää murhetta
vaan näissä ollaan kotona Töllinkylässä.
Nämä ovat tärähtäneitä otoksia
joita olen lapsena näppäillyt isän kameralla.
Tulee mieleen soittaa
äidille

haluan vain kokeilla mitä siinä tapahtuu
että mikä viesti sieltä kuuluu
numero ei ole käytössä vai
että siihen ei saa yhteyttä
mutta tyrmistykseksi puhelin pirahtaa
ja äiti vastaakin siellä!

ÄITI
Haloo?

TOPI
Äiti!

ÄITI
No vihdoin viimein Topi! Minä jo ihmettelin että onko sulla numero joutunut hukkaan
kun et yhtään ole soittanut.

TOPI
Tulin vasta äsken kotiin enkä saanut heti unta...
Kuka siellä haukkuu?

ÄITI
No Edvard tietenkin! Se ihan hullaantui kun kuuli mainittavan.
Hauska kuulla susta.

TOPI
Että... Siis Edvard --
Millaista siellä nyt on?
Onko sellaista kuin kuvittelitkin olevan?

ÄITI
No kauheeta kiirettä pitää!
Muuten on kyllä aivan odotusten mukaista.
Täällä sitä ollaan Töllinkylän talossa, niin kuin aina ennenkin.
Isäkin on täällä.

TOPI

En ihan ymmärrä.

ÄITI

Ja vaikea sitä on selittää,
ymmärrät sitten aikanaan.

TOPI

Ja että isäkin on siellä!
Sattuisiko se olemaan siinä lähellä?

ÄITI

Odotas kun mä katson... Vilho, ootko hereillä.

ISÄ

Terve poika!

TOPI

Isä! Oletpa reippaana!

Isä ei lennokkaan lähdön jälkeen oikein keksi jatkoa. Eikä Topi sen paremmin.

ISÄ

No. -- Semmosta. (--) Tai että.
Minkälaiset on ollut ilmat siellä?

TOPI

Ihan hyvät, paitsi että koko ajan sataa.

ISÄ

Aivan kauheeta!
Riistäjät ne riistävät vaan ja
maapallero siinä sivussa pistetty muussiksi.

ÄITI

Isälles tuli ympäristöherätys täällä.

TOPI

Ohhoh!

ÄITI

Sanovat että kuolema jalostaa.

ISÄ

Ai häh?

ÄITI

Vilholla on edelleen se muisti mennyt.

ISÄ

Minua kiinnostaa..

Miten se kaikki meni?

Miten meille lopulta kävi?

Pääsinkö minä töihin?

Oliko sillä meidän punnerruksella

lopulta mitään merkitystä?

TOPI

Niin - onhan tämä - toisenlaista, ainakin.

ISÄ

Kuulitkos Helmi!

Kyllä sentään jotain hyvää!

ÄITI

Ai mitä? Mitä se sanoi?

Anna se luuri minulle!

ISÄ

No niin, nyt pitää lähteä kylpyyn.

Edvard! Tules tänne!

TOPI

Vai kyl... Ohhoh!

ISÄ

Hei sitten poika.

ÄITI

No pärjäätkö sinä? Onko kaikki kunnossa?

TOPI

Tuli äkkiä ikävä.

ÄITI

Älä sure.

Kohta nähdään taas.

Hiivatin rusakot hyppii...

Nyt pitää mennä kasvimaalle.

Hei sitten.

TOPI

Minun perheeni tarina

tapahtumat nousevat esiin

täynnä merkitystä

ja tulevaisuuden uskoa

jollaista ruumiini on yhtäkkiä täynnä

2. KOHTAUS: TOISILLA TREFFEILLÄ MONTTUJUHLISSA

ISÄ

Alussa maa on vihreän metsän peitossa. Joki virtaa vuolaana omalla paikallaan, tuuli helisyyttää haapojen lehtiä, taivas loistaa vuoroin sinisenä, harmaana ja tähtikirkkaana kaiken yllä. Pedot kuljeskelevat metsissä kypälät selän takana, pohtivat kaikkeuden arvoitusta. Kun ihmisiä alkaa syntyä, ne ovat vaivaisia mutta sitkeitä, ja vähitellen ne ottavat tienoot haltuunsa. Töllejä kohoaa sinne ja tänne, muodostuu hajallaan olevia kyliä. Perunaa purraan, leuat jauhavat juureksia, jauhoista laitetaan leipää. Eletään elämää vaikka ei tarkkaan tiedetä tarkoitusta. Ja siinä tulee otsaa männyn kylkeen kerran toisensa perään kolhittua, kunnes tajutaan, että ei jumalauta, ei tästä korpivaelluksesta tule valmista. Pitää ihmisen elää! Pitää ihmisen yrittää! Pitää ihmisen nousta itsensä yläpuolelle! Kun kaupunki alkaa hahmottua horisontissa, sinne kaivataan kuin paratiisiin. Ja lopulta kalsongit ja pompat nakellaan kapsäkkeihin ja lähdetään kohti onnea, jonka olemassaolosta ei vielä äsken tiedetty. Kaupungit ovat pieniä ja matalia, ja niiden laidoille suurpiirteisesti lohkotuilla syrjäisillä tonteilla on kullakin pikkuinen talo ja kallellaan oleva saunamökki. Ihmiset käyvät töissä ja tuntevat naapurinsa, he kannustavat ja auttavat toisiaan. Maisema on ehyt vaikka ihmiset sen sisällä ovatkin rikki: juuriltaan revittyjä, sotien muovaamia, työhön orjuutettuja hiertyneitä ruumiita, toteuttamassa tehtäviä joita he eivät itse sanelleet. Mutta ehtottoman sitoutuneina ja kuuliaisina he touhuavat päivin, öin!

TOPI

Kuvassa äiti tapasi isäni kolmatta kertaa. Tummiin pukeutuneet sukulaiset tupakoivat kirkon mäellä.

ISÄ

Helmi! Tulitpa sopivasti!

ÄITI

Mihin niin.

ISÄ

Tule tähän, tähän näin.

ÄITI
No?

ISÄ
Käyhän seisomaan siihen.

TOPI
Äiti asui Helsingissä, isä Kainuussa, yhteyttä oli pidetty kirjeitse jotka oli kirjoitettu matalalla, eroottiseen vivahtavalla äänellä!

Äitiä hämää että Topilla on tällaisia asiakirjoja hallussaan. Tempaisee kirjeen itselleen ja lukee virallisella äänellä:

ÄITI
"Luotan siihen että Jumala näkee ponnistukseni, arvostaa niitä ja palkitsee ne tuonpuoleisessa..."

ISÄ
Juu'u, siinä on sinun paikkasi. Minun rinnalla. Otetaan kuva! Hymyä! Eikä kun. Vakavana piti ollakin. Oletkos sinä Helmi vakavana. Sinä oot niin valoisa ihminen että pitää jo toppuuttaa... Varopas vaan! Kohta salama välähtää.

ÄITI
Kukapa se mies tuolla arkussa on?

ISÄ
Minun isäni.

ÄITI JA TOPI
Mitä!

ISÄ
Juu'u, sydänkohtaus. Neljäkymmentäviisi vuotiaana. Meidän suvun miehet tapaavat kuolla ennen viittä kymmentä. Sydän tulee ja lyö!

ÄITI

Mutta meidänhän piti... Eikö meidän pitänyt...

ISÄ

Piti piti. Odottaa, että aika on kypsä, sitten vasta kertoa että ollaan tässä oltu... Niinku mies ja nainen... Mutta minkäs teet. Ukko kuoli.

ÄITI

Ai kauhee herranjumala.

ISÄ

No, säästyttiin suuremmilta selittelyiltä.

ÄITI

Jos se ei olisikaan minusta huolinut?

ISÄ

Vai huolinut! Siltähän olisi revennyt ilon päivän sotahousut sinut nähdessään.

ÄITI

Jaa...

ISÄ

Autatkos lukemaan nämä kukkalaitteet.

ÄITI

Lukemaan kukkalaitteet?

ISÄ

Mamma itkee täyttä kurkkua. Ei pysty lukemaan sanaakaan. "Kaikesta kiittäen."

ÄITI

"Jälleennäkemisen toivossa".

ISÄ

"Hyvälle naapurille."

ÄITI

“Työnsä tehnyttä muistaen.”

ISÄ

“Hymy hyytyi, silmä sammui, pois kulki kultainen elämä.”

ÄITI

“Ei häntä, jolta tähdet radan saa voi ihmisajatukset taivuttaa.”

ISÄ

Eiköhän tämä ollut tässä. Siitä sinulle morsiuskimppu!

ÄITI

Hetkinen. Tästä ei olla puhuttu mitään.

3. KOHTAUS. HÄÄT

TOPI

Siinä juhlaväki seisoj pihamaalla monenlaista ulsteria ja ryijyn tilkkua yllä! Kevättalven valo loisti ikkunasta. Takkeja riisuttiin, herrat pyrkivät kykyjensä mukaan olemaan herrasmiesmäisiä ja naiset suuren ilon täyttämiä, tarmokkaita.

ISÄ

Daamit olivat kaivaneet rintarossit pumpulilla vuoratuista pahvirasioista esiin, miehillä paidat oli jokseenkin housuissa, povitaskuissa kammot ja ohuet puuvillanenäliinat, kellonvitjatkin. Reunoiltaan tummuneen peilin edessä tungeksittiin, pitelemättömästi kampahtiin!

ÄITI

Aivan aivan, tämähän oli seurojentalon aula! Vähän jo nukkavieru ja ohimoilta kaljuuntunut hirvenpää kurkisteli uteliaana seinältä. Komea osoitus ihmisen voimasta, vaikka aina joku vieras keksi sen jäynän kohteeksi ottaa, milloin norttikääröllä, milloin villamyssyllä sitä ehostaa.

TOPI

Ja sitten ilmaantuivat paikalle juhlan keskushenkilöt. Nyt oli pohjoisia voimalaitostyömaita kiertävä sekatyömies ja isolla kirkolla Helsingissä sairaanhoitajan ammattia harjoittanut toisillensa iäksi luvattu. Siinä tuore vaimo nosteli pitkiä helmojaan sohjoisella pihamaalla. Äiti oli isää melkein kymmenen vuotta nuorempi, siro, järkevä ja maan läheinen.

ISÄ

Jos katsoi tarkkaan niin huomasi että valkoisen, huonosti istuvan hääpuvun uumenissa oli puhkeamaisillaan henkilö. Josta ei tietenkään oltu tietävinään ennen kuin valssit oli valssattu.

ÄITI

Että mitä!

TOPI

Ja sillä sipuli. Sulhasen puvun alla ei ollut puhkeamassa yhtään mitään, mutta ei vaate sen paremmin istunut.

ISÄ

Mutta tänä iltana emme katso vinoon vaan ilolla katsomme!

ÄITI

Näin vauhdikkaasti lähtee kehitys kehittymään - eihän tässä meinaa perässä pysyä! Ensin elelee tyttöpäänä piikana, sitten ammattiin valmistuneena ja äkkiä onkin jo aviosäädysssä!

TOPI

Kylläpä ne on, kylläpä! Isä tarttui vaivihkaa äidin käteen. Niin kuin kuului tehdä mutta kyllä siinä ihan yhtä tärkeänä vaikuttimena oli hänen oma ujoutensa juhlaväen edessä. Isä oli raamikas, vähän kolhiintunut ja voimalaitostyömaiden karkeassa arjessa marinoitunut hahmo. Äidin silmissä isä oli kokenut mies, ja isä tiesi sen.

ISÄ

Ja isän silmissä taas tuo kuvan kaunis, jumalaa rakastava keiju oli suorastaan ylimaallisen viisas ja voimakastahtoinen olento.

ÄITI

Sanot niille että tervetuloa.

ISÄ

Tervetuloa.

ÄITI

Ja käykää pöytään.

ISÄ

Ja sitten voi käydä pöytään.

ÄITI

Että tää on meille onnellinen päivä.

ISÄ

No kyllä ne sen tietää...

ÄITI

Sanot nyt!

ISÄ

No. No niin nyt sitten. Helmi sano että nyt pitää pitää puhe. Niin minä pidän. Eipä me varmaan olta... Ikinä ymmärretty että meillä on tämmönen onni edessä kun viime kesänä nähtiin tuolla... Että minä, panostaja, tukkikämpätyöläinen olisin niin paljas jonkun edessä kuin nyt Helmin edessä. Että hänen kauttansa tuli sellainen selvyys että tässä maailmassa rakennetaan nyt jotain meitä itseämme isompaa, pidetään huolta siitä että kaikille on paikka ja hyvä elämä ja sitä varten minäkin lähden onneani Helmin kanssa etsimään. Ja näin se kuulkaa... Että perhe tästä on tulossa ja se on aika häkellyttävää ja hienoa ja semmosta mitä minun on vaikeaa ymmärtää tapahtuvan omalla kohdalla.

4. KOHTAUS : ISÄ JA ÄITI YHTEISKUNNALLISINA HENKILÖINÄ

TOPI

Isä! Muistatko tällaista työmaata?

ISÄ

Minulla on kakku vielä kesken.

TOPI

Tulet tänne nyt vaan. No niin. Näetkö tuon joen?

ISÄ

Joo'o...

TOPI

Siihen rakennetaan voimala.

ISÄ

Ai. Varsin mukavaa.

TOPI

Joten?

ISÄ

Ai minä rupean rakentamaan?

TOPI

Ei tässä turhaan seisoskella. Töihin siitä!

ISÄ

No niinpä! Minähän oon riski... Ja on kai näitä hommia tässä... Tästä se lähtee...

Hhhhh....

TOPI

Näin alkoi rakentua! Suomen tarina!

ISÄ

Mikäs... Mikäs se olikaan tehtävänä.

TOPI

Vesivoimala!

ISÄ

Just! Mihin tarkotukseen?

TOPI

Sähköön!

ISÄ

Just!

TOPI

Isä oli melko nuori ja tarmoa täynnä! Ja niin hän tarttui työkaluihin, vaikka ei niiden nimiä tuntenutkaan! Ja aloitti!

ISÄ

No niin, nyt se sitten alkaa!

TOPI

Siitä se alkaa!

ISÄ

Tähän isken ensimmäisen!

TOPI

Aivan oikein!

ISÄ

Ja siitä se lähtee!

TOPI

Ja niin isä tarttui työkaluihin ja aloitti!

ISÄ

Siitä lähtee iloinen pulputus kun tulee lovi!

TOPI

Näin on!

ISÄ

Kohta vesi virtaa! Ootko huomannut, miten paljon kaloja tässä on?

TOPI

Nyt ei isä katsota kaloja. Voimala! Rakentaminen! Miehekkäästi!

Siitä lähtee!

ISÄ

Selvä!

TOPI

Ja nyt se todella lähti! Isä sai moukarin pystyyn ja kirkas kosken vesi roiskahti korkealle! Näin se lähti! Ja näin! Ja näin! Ja koski kesyyntyi, metsä kaatui, maailma vähitellen alistettiin ihmisen tahdon alle! Ja näin! isäni! Vilho! Löi! Moukarilla! Joen! Uoman! Uuteen! Kohtaan!

ÄITI

No niin! Sitten on juhlat juhlittu ja lähdetään Helsinkiin.

ISÄ

Hetkinen! Minulla on vieläkin se kakku kesken.

TOPI

Odota äiti vähän, ensin : elämän piiri ja arki. Tää oli hieno tarina: Isä ja äiti yhteiskunnallisina henkilöinä. Isä voimalaitostyömailla. Isä louhii. Ja sitten sinä: äiti sairaanhoito-opistossa. No! "Äiti sairaanhoito-opistossa". Se jatkuukin vielä. "Vaatimattomista oloista lähtöi..."

ISÄ

Kylläpä Helmi on muuttunut muhkeaksi.

Äidin raskaus on edennyt.

ÄITI

Nyt mennään eteenpäin, anteeksi nyt vaan. Tuupa ite raahaamaan kakaraa, tässä tapauksessa itteäs, vieläpä, kesällä kirotn helteisenä muuttopäivänä Helsinkiin ja toinen sitten siihen tietäväisenä hönkimään "Että ei tää tähän loppu!" Yhteiskunnallisina henkilöinä... On taas horinaa. Sellaista se oli! Koetettiin tulla toimeen! Tehtiin parhaamme! Ei sen kummempaa numeroa pidä ittestänsä tehdä.

TOPI

Mutta nyt näytetään jo kerran elettyä. Ei tarvii eläytyä niin voimallisesti.

ÄITI

No ehkä voit nopeuttaa "näyttämistä".

TOPI

Mutta piti nähdä se, miten kaikki alkoi, mikä oli ennen minua, meitä. Että nähdään mihin mentiin, mitä me halusimme, mitä te halusitte elämältä.

ISÄ

No niin, keskitytään. Mitäs sitten tapahtui. Jaa. Sehän taisi mennä niin, että muuttoauto hajosi. Ja äitiä harmitti kun oli lähtenyt mokoman rottelon kyytiin. Mutta sitten Jumala, jonka porukoihin minun oli määrä kohta puoleen liittyä koska Helmi niin halusi, lähetti meille resiinan ja sillä me päästiin syvältä Kainuun sydäimestä Helsinkiin.

ÄITI

Eihän se sillä tavalla mennyt.

ISÄ

No katso itse! Mikä tuo sitten on?

Resiina tulee. Isä ja äiti pakkaavat kapsäkit siihen ja kiipeävät sen kyytiin.

ÄITI

Kuinka kummallista! Mutta ei kai tässä vastustellakaan voi, jos näin kerran kerrotaan. Istu sinä Vilho tuohon. Ja pidä kiirettä. Jos lapsi alkaa syntyä niin sinä leikkaat napanuoran.

ISÄ

Mitä! Minähän sanoin että ei lähdetä ennen kuin se syntyy.

ÄITI

Minä en missään saunan lauteilla synnytä kun Helsingissä on hyvät sairaalat.

Eteenpäin! Äkkiä!

ISÄ

Päteviä kättilöitä Kainuussa!

TOPI

Enkö minä syntynyt syksyllä vasta?

Äiti mutisee välttelevästi.

TOPI

Eikö niin?

ÄITI

Kyllä kai syksyllä.

ISÄ

Syksyllä vasta! Mitä saatanaa taas!

ÄITI

Istut nyt siinä!

ISÄ

Hirveetä kusetusta, muka että joutuu kättilöksi, mitä tunneliporaaja ymmärtää semmosesta, mies valmiudessa räjäyttää kallioita ja sitten pitää olla lääketieteen---

ÄITI

Ei toi raivoaminen Vilho auta nyt yhtään mitään.

ISÄ

En ole vielä puhunut suutani puhtaaksi! Jumalauta, tällainen salaliitto mua vastaan

ollut alusta lähtien, sinä ja tuo minua vastaan lähtökohtaisesti, siitä pitäen kun poika oli pelkkä sikiö!

TOPI

Siirrytäänkö talon hankkimiseen?

ISÄ

Ette vaihda puheenaihetta!

ÄITI

Keskity sinä kuljetushommiin.

ISÄ

Sinä meinasit istua siinä?

ÄITI

Mihinkäs minä jäin. Resiinalla... Örhöm... Suomen halki etelään. Ensin asuttiin kerrostalo-osakkeessa kauppalan keskustassa. Siinä oltiin kun Topi syntyi.

TOPI

Ja sitten isä osti talon.

ISÄ

Jaa!

TOPI

Pieni tupa savimaalla. Aina kun routa liikahti, meni mökkikin kenolleen.

ISÄ

Silleen sitä perheenisät osteli taloja ennen vanhaan. Kuinkas moni nykyihmisistä ostelee taloja perheelleen. Mitä.

TOPI

Sinä mitään ostanut. Maksoit kymmenen markan käsirahan kekkulissa, bensiksen baarissa eräälle viinamäen miehelle. Vekselistä selvisitte äidin kanssa yhdessä, yhteisillä rahoilla.

ISÄ

Mutta kyllä perhe meinaa haljeta ylpeydestä, kun isä on tämmöstä järjestänyt. Tällä tavalla toimii perheen pää.

ÄITI

Mennään äkkiä kattomaan sitä taloa! Ajatella, yhdessä silmänräpäyksessä on paikka ja päämäärä tässä elämässä.

TOPI

On talo, talon pihalla kuusi, ja laikku maata jolle rakentaa koirankoppi.

ÄITI

Koirankoppi?

TOPI

Isä sen toi, pajukorin pohjalla vikisevän pennun. Edvardin, parhaan ystäväni. Edvard oli terhakka beagle, josta näkyi vain korvannipukat kun se pomppi lumihangessa. Rakastettava, hyväntahtoinen olento! Tule poika tule! Tuossa on avain.

ISÄ

Etkös sinä tule katsomaan taloa?

TOPI

Siellä on kaikki valmista. Nyt pitää mennä kouluun. Nähdään!

ÄITI

Oletko sinä jo koulussa?

TOPI

No itse halusit nopeuttaa kerrontaa!

ÄITI

Pojalla on ihan oma aikakäsitys. Ensin ollaan mullan alla ja sitten se onkin menossa kouluun.

ISÄ *kuitenkin tyytyväisenä*

Jahas! Vai vuokraosakkeesta omistavaksi isännäksi... Mikäpä siinä...

ÄITI

Näin sitä ollaan osallisina suuressa Suomen kertomuksessa.

ISÄ

Tämmöinen jyrävä rautaportti, ja pienet ikkunat, ja kattokin on... Hauska! Tällaisen talon ostaa isä. Perheensä sinne vie. Lämpöisäksi tuvan laittaa. Yön kähmyssä juhlalliseksi käy. Ystävänsä tupaan kutsuu. Siellä Suomen huomina ennalta nähdään. Siellä roistot ja ryövärit manataan. Aamuvahain lintujen kanssa laulellaan. Ja rouva puuroa pöytään kantaa. Kermaa kahviin kaatelee. Herrat joutilaina tupakoimaan jäävät. Ja taloa pystyssä pitävät. -- Mikset sano mitään!

Äiti yhtyy isän puheisiin vähitellen tyytyväisenä, mutta myös vähän epäluuloisena, jos se onkin joku nuoruutta huijaava salaliitto tässä taustalla.

ÄITI

Tämä on nyt koti sitten. Pieni kasvima, uteliaat naapurit korkean orapihlaja-aidan takana. Tää on sympaattinen ja sellainen, johon itte ommellaan verhot ja kutsutaan ihmisiä sunnuntai-kahville seurojen jälkeen. Tämä on oma. Tällä on merkitystä.

5. KOHTAUS: VAPPU

Vappumarssi. Vilho kaivaa taskustaan jonkinlaisen yhteisöviirin, heiluttaa sitä kiivaasti!

ÄITI

Jaa! Tämä taisi olla vappu. Mullahan onkin munkkirinkilät taskussa, jaahas, jaahas! Otahan Topi oma!

KUORO / ISÄ

Kun ihminen ihminen on!

Niin leipää hän tarvitsee!

TOPI

Onko kuinka monta munkkia per henki? Minä voin syödä isänkin munkin, ei se sitä muista kumminkaan.

ISÄ

Jättäkää minullekin sitten yksi munkki!

TOPI

Oliko tämä se vuosi kun isä oli töissä?

ÄITI

Ei se tainnut tässä olla

KUORO

Palopuheet ei suojele pakkaselta, ei tyhjää täydeksi tee!

TOPI

Miten se tolleen huutaa

ÄITI

Isä on ilonen, koska työväellä on omat juhlat meneillään.

TOPI

Mutta ei isä oo työväkeä kun se on työtön.

ÄITI

Ihan kohta se on. Kunhan niitä töitä tulee enemmän. Odotellessa on hyvä laulaa. Pysyy mieli kirkkaana.

TOPI

Äiti oli iloinen, kun ei ollut sota-aika.

ÄITI

Sota pilaa ihmisen, pienentää sielun, tehtävän ja tulevaisuuden.

TOPI

Tuona vappuna ei murehdittu kun ei ajateltu, miten paljon oli rakennusmiehiä ja miten vähän oli töitä.

KUORO

Tänne päin, täällä marssivat työläiset, sinä myös olet työläinen!

TOPI

Kyllä isä näyttää iloiselta.

ÄITI

Keinotekoisia olivat isän ilot.

TOPI

Mitä?

ÄITI

Etkö muista? Tuolloin nähtiin mikä piti isän liikkeessä.

TOPI

Kyllä isä näyttää iloiselta!

ÄITI

Isä saa tästä voimaa.

TOPI

Mihin se voimaa tarttee.

ÄITI

Siihen kuka se on.

TOPI

Mihin se meni? Pitäiskö mennä sinne?

ÄITI

Missään nimessä ei pidä mennä. Me ollaan tässä ja odotetaan. Munkkeja syödään.

TOPI

Sä raahaat mua seuroihinkin. Kyllä mä saan isän kanssa harrastaa.

ÄITI

Se on eri asia. Jumala on ollut aina, sosialismi muutaman kymmentä vuotta.

KUORO

Kaikille töitä! Kaikille palkkaa! Kaikille elämää!

ÄITI

Siinä sitä jaksoi hämmästellä miten maailma oli muuttunut! Ja mihin oltiin vielä menossa! Ei sitä tiedä jos joskus pääsisi avaruuteen, tai vaikka Kanadaan, Jumalan luo.

TOPI

Onko Jumala Kanadassa?

ÄITI

Sen ylemmäs ei pääse. Sieltä se katsoo ja hymyilee.

TOPI

Eikä kukaan oo koulussa sanonut mitään.

ÄITI

Aha. Nyt alkaa puheet. Mennäänpä lähemmäs.

TOPI

Hei? Edvard! Älä kisko! Minne te meette? Äiti? Isä? Mä en jaksaa pitää tätä koiraa! Hei!
Mä en

Koira kiskoo Topin näyttämöltä. Koira on vahva ja Topi ei niin vahva ja muu perhe on nauravaisesti pulisten matkalla kohti vappua.

6. KOHTAUS : TOPIN TEHTÄVÄ

*Haikea musiikki soj, vankkurit rullaavat esiin, fantastinen tumma perhe istuu kyydissä.
Myytävät pitsit roikkuvat pyykkipojin ripustettuna vaunujen kylkiin.*

TOPI

Mitä ihmettä tää nyt on

KUORO

Pojan uni!

KUORO

Horisontti pölyää

KUORO

Tomupilvi kohoaa ja lähestyy

KUORO

Se tulee kohti, ja vähitellen alkaa näkyä ruumiiden mylläkkää, jalkoja käsiä,
hikoontuneita hiuskiharoita, lätäköissä kostuneita helmoja

KUORO

Jollakulla on taskussaan karhunhammas

KUORO

Karhunhammas, karhunhammas, karhunhammas

TOPI

Sieltä saapuu tummat

KUORO

tummat tummat tummat

KUORO

Ja valkolaiset ihmettelee niitä

KUORO

ja valkolaiset loukkaantuvat niistä

KUORO

Ja valkolaista hiertää tumman kansan vapaus

KUORO

valkolaisen arjessa sunnuntai on tapaus

KUORO

Tummista tarinoita kerrotaan!

KUORO

Tummista opettajat varoittaa!

KUORO

Topi!

TOPI

Mitä!

KUORO

Mikä on sinun tehtävä tässä elämässä!

TOPI

Täh!

KUORO

Ihminen luulee voivansa valita tehtävän mutta oikeastihan tehtävä käy ihmisen kimppuun, kuristaa sen melkein hengiltä kunnes se on tullut täytettyä.

KUORO

Kaikille on tehtävä määritetty. Pienimmällekkin koppakuoriaiselle. Tajuatko?

TOPI

En!

En ymmärrä yhtään mitään!

KUORO

Sinä oletkin haaveilija! Oot kuin isäs! Isäs ei lähteny meidän kanssa!

TOPI

No ei lähtenyt ei!

KUORO

Ponnistelu on pahasta! Vapaus on ihaninta! Sinä ja isä! Olkaa vapaita!

TOPI

Hei! Mutta enhän minä... Eikä isä - - eihän me voida—eihä mikään haaveilu rakenna...
hei...

Koira juoksee pois näyttämöltä, repii Topin perässään. Tummat vierivät horisonttiin.

7. KOHTAUS: ISÄ SIIVOAA

Talitintti laulaa keväisesti, mökin kalusteet on nostettu pihalle, siinä lipaston päällä olevassa piianpeilissä valkoiset, kuminauhalliset kalsongitkin tuulettuu. Lumiläikät sulaa iltapäivän kevätauringossa ja on tekemisen meininkiä kerta kaikkiaan.

Kiinanruusu on iloisesti rempsallaan pesusoikossa, isän pulppuileva, nuottia kaihtava laulu kaikuu sisältä. Topi katsoo kuvaa, mutta ei muista sitä. Onneksi isä on paikalla. Isä on tästä kuvasta erityisen tyytyväinen. Se on niitä harvoja otoksia, jossa hänen rakkautensa koko perheeseen soi suorastaan sinfonisesti!

TOPI

Isä? Isä? Mikä tää kuva on? Mitä tässä tapahtuu?

ISÄ

Siinähan on Edvard ja pihalla tuulettuvat matot. Sinä tuut tuolla pipo heiluen.

TOPI

Ai.

ISÄ

Tässä siivotaan.

TOPI

Ahaa.

ISÄ

Se meni näin: sinä tassuttelit kotiin koulusta ja minulla oli... tilanne päällä. Kylläpä näytänkin rehvakkaalta ja iloiselta. "Jahas! Poika! Istu siihen halkolootalle ettei tule jälkiä lattiaan."

TOPI

Joko sä kävit siellä työmaalla.

ISÄ

Ei ollut vielä mitään. Mutta pian! Sanoivat että metron louhinta alkaa. Sinne, sitten, se on todellinen panostajan paikka! Ja siellä riittää töitä vielä pitkän, pitkän aikaa!

Isä ravistelee silleen oikeen tarkasti lumilapiosta lunta lattialle. Ja tosta vielä viime kulmaan! Ja tosta, ja tosta!

TOPI

Pesetkö sä lattioita?

ISÄ

Nyt yllätetään Helmi!

TOPI

Mikä tää haju on muuten? Katoitko ettet ottanut Edvardin kakkaa vahingossa?

ISÄ

Näin lumi hangataan jokaiseen parketin koloon, niinkun hampaita harjaisit... Katsot tarkkaan miten minä teen.

TOPI

Istutaanko me tässä koko päivä? Toi kuivuu ensi viikkoon.

ISÄ

Ei! Kohta tarvitaan kuivausapua! Näin ennen pestiin lattiat kämpillä. Ukot ja lautaset jokeen ja lunta tupaan!

TOPI

Makkara maistui mahtavalta. Minun iässä isä ei koskaan saanut makkaraa eikä käydä koulua koska oli sota, että siksikin oli tärkeätä seurata miten lattiat peseytyivät. Mutta isä hidastui, alkoi taittua, sitten se oikaisi penkille, ja kuorsaus kuului: minä nakersin makkaraa. Iltapäivän hämärtyessä katselin ikkunasta ruokintalaudalle, siellä oli punatulkkuja ja sinitiaisia, valtava puhtaus ja siisteys ja rauhallisuus tekeytyivät tuvassa. Me olimme isän kanssa tehneet äidille ihanan yllätyksen.

ÄITI

Voi jumalauta... Mitä taas... Vilho! Mitä tää on!

ISÄ

Tuliko äiti? Mulla on yllätys!

ÄITI

Oletko sä kantanut pihalunta sisään!

ISÄ

Jaahas. Ruoka jäi näköjään laittamatta. Topin piti herättää kun lattiat on puhtaat.

TOPI

Leikkaa mulle lisää makkaraa.

ISÄ

Et oo varmaan tämmöstä ennen nähnyt, tämmöstä tukkikämpäsiivousta.

ÄITI

Vai tukkikämpäsiivousta!

ISÄ

Menes Topi tamppaamaan matot. Voidaan laittaa ne lattiaan.

ÄITI

Näille lattioille laiteta mitään! joka talossa öljykattila... Ei... ei mitään järkeä, ei sitten yhtään mitään järkeä!

ISÄ

No eihän tossa ole mitään vahinkoa! Nostelin valkeeta lunta....

ÄITI

Koko kämppä lattiasta kattoon öljyrasvassa! Ettet häpee!

TOPI

Leikkaatko äiti mulle viipaleen makkaraa.

ÄITI

Sinä meet ulos! Nyt samantien! Kumpikin!

ISÄ

Jos tuota...

ÄITI

Ulos!

ISÄ

Minulla ei oo käteistä, jos sieltä talouspurkista kymmenmarkkasen...

ÄITI

ULOS! KUMPIKIN! NYT!

ISÄ

Ja sillä lailla päättyi meidän iloinen iltapäivä, äitiä raivostutti niin että silmät kiilsivät.

TOPI

Isä oli harmaan ja aran näköinen, ja se otti seinänvierustalta polkupyöränsä ja lähti ajamaan kauppalan keskustaan ja hokkuspokkus, sen nenään tuli seikkailun aromi ja näin kuinka murhe poistui hänestä yhdessä tuokiossa, jokaisella polkaisulla vaikean tilanteen kaiku hävisi. Minä menin istumaan pihakiikkuun, huomasin että kiinanruusu

oli paleltunut ruukkuunsa. Se oli murheellisen kuvan viimeinen silaus.

Äiti tajuaa joutuneensa ansaan: pyhän liiton ja nuhjuisen arjen loputtomaan ristiaallokkoon.

8. KOHTAUS: PAON MAHDOLLISUUS

TOPI

Hei äiti.

Mikä se oli se mies,
joka kävi meillä?

ÄITI

Mitä sä puhut?

TOPI

Se joka kävi ennen kuin kaikki muuttui.
Eksä muista?
Se pukumies.

ÄITI

Miten sä voit sellaisesta tietää?

TOPI

En halunnut tulla sisään,
se oli niin virallisen näkönen,
ihan ku joku rehtori.

ÄITI

Ethän sä sanonut isälle mitään?

TOPI

Kuka se oikein oli?

ÄITI

Se oli ystävä seurakunnasta.

TOPI

Mitä se halusi?

ÄITI

Ethän kerro kenellekään?

TOPI

No varmaan!

ÄITI

Hän on Kanadasta.

Lähetysaarnaja.

Et saa kertoa isälle.

TOPI

Mitä se sanoi?

ÄITI

Se halusi että mä muutan sen kanssa Kanadaan.

TOPI

Jäädäänkö me isän kanssa Suomeen?

ÄITI

Me mennään kaikki. Te opitte Kanadan kieltä ja minä saarnaan.

TOPI

Mitä isä siellä tekee?

ÄITI

Kaikki selviää kun se tulee uskoon.

TOPI

No isä ei varmaan tuu uskoon.

9. KOHTAUS: ISÄN SYDÄNKOHTAUS

ÄITI

Päivä

jolloin kaikki muuttui

oli tiistai

TOPI

Äiti sai edellisenä päivänä kirjeen

se vaivasi häntä

poltti hänen taskuaan

ÄITI

Tavallinen tiistai-aamu

jolloin äkkiä pysähtyy ja näki

näki todella

ikkunoihin ommellut kukkaverhot

itse kudotut räsymatot

miten vitriinikaapin ylimmältä hyllyltä oli pyyhitty pölyt

kaikki oli valmista

ja siistiä

mutta vinossa töröttävän

talon ytimessä oli

tyhjä tila

TOPI

Usko,

jota ei voi jakaa

ISÄ

Kirje Kanadasta

jossa sanotaan

että eikö Helmi voisi sittenkin

ÄITI

Tiistaina oli aamuvuoro,

ja sitä ennen oli
pestävä kylpyhuoneen lattia,
ripustettava pyykit
tampattava matot
kasteltava kasvimaa

ISÄ

Päätös oli jo kerran tehty
jääädä tähän perheeseen ja elämään
mutta mahdollisuus oli alkanut
kasvaa hänen mielessään

TOPI

Olisihan sitä voinut ratkaista asiat vaikka niin että
toiseen maahan
voinut sanoa että
leskenä eleli

ÄITI

Kaikki tämä touhu
iäisyyden kannalta yhden tekevää
mutta arjen kannalta
sitäkin tärkeämpää

*Isä nousee seisomaan. Hän kävelee kädet selän takana olohuoneen ikkunaan,
katselee ulos.*

ISÄ

Siks ooon... mä suruinen...

TOPI

Aamulla kaikki vaistosivat
että jotain oli tulossa
sillä äiti oli hyväntuulinen,
jopa riehakas
mutta että jostain kuului matala,
pahaenteinen ääni

ÄITI

Pakkaaminen oli helppoa
kun kaikki muuttui ei kokenut paljoa tarvitsevansa
ja mieli oli odotuksesta avara

TOPI

Se oli kohoavan verenpaineen ääni,
joka hiipi talon nurkista kohti isääni, jolla
oli kiltit silmät
ja isot, hyvät kädet
ja nyt se tulee kuin painava aalto hänen ihonsa alla,
raksuttaa isäni aivoissa,
hänen suonissaan
sekunti sekunnilta
kovempana paineena
joka ei alussa tuntunut miltään ja sitten

ISÄ

Kylläpä pistää.
Helmi...

*Yhtäkkiä isä kaatuu, proosallisesti, arkisesti, painavana. Hän näyttää kauhistuneelta.
Kukaan ei ensin reagoi, on vain jännittynyt hiljaisuus, tai ällistynyt, kummin vain.*

ÄITI

Päivä jolloin kaikki muuttui
oli tiistai

ISÄ

Helmi. Nyt sattuu.

TOPI

Yhteisellä hetkellä kaikki vaistosivat sen: jokin oli hullusti.
Minä yritin kurkistaa vintin portailta alakertaan, mitä tapahtuu, mutta ei sieltä mitään
nähty, tietenkään.

ISÄ

Olohuoneessa isä puristi äitin kättä neuvottomasti, hän oli ihmeissään rytmensä vastaisesta katkoksesta. Hänhän sentään – hänhän sentään oli hän, jollain tavalla itselleen haavoittumaton...

TOPI

Ja siihen ajatus hajosi.

Isän valitus nousee ja laskee, se on kuin hengityksen johdattama hälytyssireeni.

ÄITI

Yläkerrassa Topi käveli pieniä ympyröitä ja se kaikki avara ja toiveikas oli poissa

TOPI

Isä ehti ajatella monta ajatusta.

ISÄ

Elämä virtasi aivoissa kuin alkoholi veressä, liikkeen pysähtymättä, ja eletty elämä asettui mittasuhteisiin.

ÄITI

Hetki on rauhallinen ja tyyni, vaikka isän ruumista kouristi.

ISÄ

Ihan kuin ruumis olisi ollut auton alle jääneen oravan, jota elämän viimeinen kouristus ravisti.

TOPI

Ehkä nyt isälle tuli näkyväksi, että se, minkä hän luuli kannattelevaksi voimaksi olikin ollut rappeuttava liuotin.

ISÄ

Mutta luultavasti se ajatus oli liian raskas ja häkellyttävä, ehkä hetki oli vain pelkkää viiltävää kipua.

TOPI

Äiti kävi naapurissa soittamassa ambulanssin

ISÄ

Meillä kun ei vielääkään ollut omaa puhelinta

TOPI

Vaikka siitä oli puhuttu

ISÄ

Niin hankintaa oli lykätty

ÄITI

Topi? Onko siellä ylhäällä kaikki kunnossa?

TOPI

On täällä

ÄITI

Isää tulee kohta hakemaan ambulanssi.

ISÄ

Ai vittu miten sattuu! Aivan vittu hirveä kipu!

TOPI

Isän huuto se oli eräänlainen laulu, hihkaisu, sellainen, missä jotenkin kuitenkin oli toiveikkuutta. Ja sieltä ambulanssi saapui: kuului ääni, vilkkuvalot keinui seinällä

ÄITI

Ambulanssimiehet tulivat, ne yrittivät saada isän paareille.

ISÄ

Mutta ovi oli kapea ja paarit leveät.

TOPI

Niitä käänneltiin ja soviteltiin, kirottuja paareja.

Isä konttaa hitaasti olohuoneen halki paareille. Äiti ja Topi katsovat.

10. KOHTAUS: ISÄN UNI

Kaunis ja totinen ja ääretön ilta, jolloin kaikki on mahdollista: anteeksi pyytäminen, uskoon tulo, rakkauden tunnustaminen. On sellainen harvoin koittava, uskomattoman mahdollinen mutta tuskallisen lyhyt hetki, jolloin voi tunnustaa oman vajavaisuutensa ja olla yhteydessä toisiin ihmisiin. On ilta, jolloin voi vakavoitua ja olla totta. Sellainen ilta, jolloin parannus pääsee sisään.

ÄITI

Vilho...

ISÄ

On se valtava kipu... Sydämessä.

ÄITI

Sinne kertyy kaikki. Sitten kun sinne ei mahdu enempää, tulee kipu.

ISÄ

Olenko minä kuollut?

ÄITI

Ei ei, siinähan sinä vielä... sätkit. Kunhan heräät, pitää välttää ponnistelua.

ISÄ

Kuule... Minähän olen alkoholisti. Ja panostaja.

Ei varmasti ole raskaampaa ammattia. Tai yhdistelmää.

ÄITI

Vilho –

No. Täälläpä onkin kiire ilta, on veritulppaa jalassa ja keuhkopaisetta ja mitä vielä.

Siinä se hetki menee. Kovin kirkas leimahdus siinä, kun linnunrata korahtaa takaisin omalle tutulle kiertotielleen.

ISÄ

Veritulppaa! Minulta pysähtyi sydän, saatana. Sitä paitsi töihin meno maanantaina, metroa louhitaan.

ÄITI

No et sinä kyllä työmaalle maanantaiksi mene. Sinulla on sydän paskana.

ISÄ

No helvetti! Minä en oo vielä neljääkymmentäviittä, kaksikymmentä vuotta työelämää edessä! Kun ensin on odotettu että sitä työtä on!

ÄITI

Pitäisikö laittaa morfiinia?

ISÄ

Morfiinia, vittu!

Antakaa tulla vaan! Ei tunnu missään!

Äiti antaa morfiinin. Seuraa Vilhon morfiiniuni. Vilho vaappuu ikkunalle, avaa ruudut ja aikoo lähteä pienelle iltalennolle.

TOPI

Isä? Nukutko sä?

ISÄ

Uskomattoman kaunis kuutamo! Aivan valtava mollukka! Upea! Häh! Tuus kattomaan!

TOPI

Kai sä nukut. Päätin tulla ennen kouluun menoa käymään.

ISÄ

Tuut maanantaina hakemaan. Kahdeksalta pitää olla työmaalla, eli ole pihalla seitsemältä. Tai jos tuut ennen kuutta niin helpompaa karata hoitajalta. Mehän on yhdessä ajettu autolla. Helppo homma, vasemmalta: kytkin, jarru, kaasuu. Vaihde ensin vapaalla ja sitten vasta ykköseen, muistat kyllä. Avaimet on haalarin taskussa, siitä otat varovasti ilman että Helmi näkee.

TOPI

Ensimmäistä kertaa tuli mieleen, että sähän saatat kuolla.

ISÄ

Turpaan vedän kuolemaa!

TOPI

Ei aina osattu puhua.

ISÄ

Maanantaina olet kuudelta oven edessä. Viet mut työmaalle. Pitää olla päämäärä. Sillon sitä... Hei? Silloin sitä... Tietää minne menee. Tietää kuka on ja pystyy olemaan iloinen siitä.

Topi ehtii jo lähteä huoneesta.

ISÄ

Hei kuule Topi! Minä tiän!

Nyt tuli päämäärä! Minä ostan tontin! Kesämökkitontin!

Hei! Siihen tulee torppa ja laituri ja vene! Siitä mennään kalalle aina! Hei! Kalalle! Tuus nyt tähän. Perkele että niin paljon morfiinia... Eihän tässä jaksakaan eväänsä liikauttaa.

TOPI

Ai ni. Jäi tää suklaalevy mun taskuun. Sulle toin... Mutta linja-autossa saato pari riviä toisesta päästä...

Isä ottaa suklaalevyn ja syö sitä ikkunalaudalla istuen. Sula tahma sotkee kädet ja suun. Isä myhäilee.

ISÄ

Minä tiän sen paikan... tonttipaikan... Tulkaa perässä!

Isä avaa ikkunan ja lentää yön selkään. Pimeys.

11. KOHTAUS : ÄITI LUOPUU

Kuutamoyö. Isä lentää ikkunan takaa ohi, kelluu maagisesti ilmassa.

ÄITI

Sitä ajatteli
että on parempi olla ajattelematta
millaista elämä voisi olla
oli parempi keskittyä asioihin
joihin saattoi vaikuttaa
- isän elämä ja teot,
oltiin ajattelematta niitä

Ohitettiin isä
oletettiin että se hoisi itse itsensä
ei siitä tarvinnut puhua
kun se kerran
itse itsensä hoitaisi

Oltiin eikä odotettu
mitään käännettä tulevaksi
ei puhuttu sellaista kuin
että asiat tulisivat paremmiksi
ja huomenna olisi erilaista

sitä toivoi että jokainen tekisi parhaansa
toivoi että Topi kasvaisi ja
sanoisi mulle eräänä päivänä jotain sellaista
kuin että
lähdetään matkalle
ja että Topi sanoisi
että se pitäisi musta huolta kun sen aika tulee

12. KOHTAUS: VILHO RAKENTAA MÖKKIÄ

Vilho mökkitontilla. Äiti ja Topi mukana.

ÄITI

Kuulehan nyt, anna kun minä ja Topi kannetaan.

TOPI

Niin isä, me voidaan kantaa!

ISÄ

Jaahas. Kovin on.. kilttiä.

ÄITI

Hengähdät, kuntoudut, vahvistut.

TOPI

Kyllä sinä isä kohta pääset töihin. Ensin pitää vaan vähän levätä.

ÄITI

Rauhallisesti, nyt.

ISÄ

Älkäähän nyt, se oli infarkti eikä mikään halvaus. Kyllä tämä tästä.

TOPI

Isä anna kun mä...

ISÄ

Noh noh. Ihan totta. Tästä nyt - alan valaa mökille sokkelia.

ÄITI

Tässä ei ole kiire minnekään.

ISÄ

Kiitos, pärjään hyvin. Laskekaa laudat siihen. No niin. Ja sitten ruvetaan.

Odottamaton kirje saapuu,voisi sanoa: putoaa taivaalta. Vilho avaa kuoren.

ISÄ

...sairaseläkkeelle.

ÄITI

Täh?

ISÄ

Että sydän - sydän on... karstaantunut.

TOPI

Ai miten niin?

On selvää, että muuntunut asioiden tila on isälle yllätys. Eläkeläisen elämä. Ja yllätys se on kaikille muillekin. Tässä pitäisi yhdessä hetkessä totuttautua siihen ajatukseen että isä on vanha ja hauras, vaikka kaikki uskottelevat jotain ihan muuta. Ja no, kuten tiedämme, ei Vilho ole niitä miehiä joiden on luonteva asiasta puhua mitenkään muuten kuin huumorin varjolla, vitsailien. Juuri on pudonnut pohja mutta eiköhän sieltä joku kaskun tapainen äänenpaino ole tuloillaan.

ISÄ

Jaahas, jaahas. No, eipä siinä. Jos ei kerran mihinkään tarvita...

Siihen ne itse-ironiset vitsit tyrehtyvät. No, jos seuraavaksi äityisi kommentoimaan Suomea.

ISÄ

Sanovat että nyt on paremmat ajat. Niinhän se... Meidänkin perheessä hankittiin ihan huvila. Vauraus, sano!

Ja koska elämä on häkellyttävää, kipeää mutta ihmeellistä, niin taivaalta putoaa pilleri.

ISÄ

Mikäs... Sehän on pilleri! Mitenkäs... Mistähän.... Tämä tässähän taitaa olla tervehdyttävää lääkeainetta.

Ja toinen. Ja kolmas pilleri putoaa. Ja koska ihmeiden aika ei ole ohi, niin isälle on jostain siunaantunut suorastaan tuonpuoleiseen asti kohoava kyky tanssia rumbaa.

ISÄ

Jahas! Tämmöisiä kun rouskuttelee niin tervehtyy.

Pillereitä putoilee tasaisena sateena. Hidas latinolaisrytmisen musiikki nousee taustalle. Isä tanssii rumbaa, ottaa pillereitä kourillaan kiinni.

TOPI

Se oli ristiriitaista

ÄITI

Mikä?

TOPI

Että sitä mukaa kun isä heikkeni,
Suomi vahvistui

ISÄ

Korkea verenpaine, kammiovärinä, verisuonitukos

ÄITI

Tienoo vaurastui, Kekkonen kökötti paikallaan, öljy melkein loppui mutta sitten sitä onneksi löytyi lisää

ISÄ

Pankreatiitti, sydänlihastulehdus, rasvamaksa

ÄITI

Satakielentien mökki oli siisti ja viihtyisä

TOPI

Paitsi silloin kun isän ryhti repsahti

ÄITI

Silloin asiat olivat luonnollisesti hieman monimutkaisempia

ISÄ

Reumaoireet, sikotauti, keuhkokuume, asbestiyskä

Lähtiskö neiti tanssimaan? Näin kaunis ilta!

TOPI

Entä jos ihminen

ei löydä tehtävänsä

ISÄ

Iloitaan! Tämä ilta! Kuka tietää tuleeko huomista ollenkaan!

TOPI

Mitkä sen vaihtoehdot olisi olleet

istua hiljaa kiltisti paikallaan

ja odottaa loppuansa

jos ei sillä itsellään sellaista syntyjään ole

niin mistä ihmeestä ihminen löytää tehtävänsä

ja kenen kuuluu kulkea sen rinnalla

millä ehdoilla

ja kuinka kauan

ja kuka ne säännöt kirjoittaa

millaisesta todellisuudesta käsin

ÄITI

Mennään Topi

meillä on paljon tekemistä

TOPI

Isä? Päästätkö Edvardin ulos?

ISÄ

Katos kun mä näytän tätä rumbaa: keskivartalo on tämmönen, niinkö joustava ja
käärmemäinen : ja sitten vasen - ja oikee - ja vasen - ja vasen...

ÄITI

Vilho mä lähden nyt töihin - ruoka on uunissa...

TOPI

Isä mä meen kouluun! PÄÄSTÄTKÖ EDVARDIN ULOS?

Isä tappaa koiran.

13. KOHTAUS: ISÄ TAPPAA EDVARDIN

ISÄ

Minä pelkään kuolemaa... Minut kuolema korjaa... Minun sydän pysähtyy minä halvaannun minä makaan puhumattomana puusohvalla ja muut lähtevät, ne jättävät minut yksin siihen, minä paskon alleni, kauhea kuolema kiertää ovella...

Veljet rintamalla, isä venäläisten vankina, minä olen kahdestaan kotona äidin kanssa, ja joka ilta se tapahtuu, talo on täynnä painajaisia, joka yö ne tulee, huokaukset, miten rintamalta valuu verta talon kivijalkaan ja imeytyy seiniin ja ruumiit makaavat jäykkinä ja sinisinä sammalkankailla, joku kituu, joku nuori ja ihan tavallinen huutaa haavoittuneena kauhusta, ulvoo ja minä katson sitä ja yhtäkkiä se kuolee ja minä olen vasta pieni poika, ihan pieni, kusen lakanoihin ja äiti suuttuu...

Tarvitaan jokaista ihmistä että tulee hyvä paikka kaikille... eikö niin... kyllähän kaikkia tarvitaan... Hei... Älkää jättäkö minua tänne...

TOPI

Eräänä päivänä isä tappoi Edvardin, vasaralla hakkaamalla.

ISÄ

Vanhan, sairaan koiran tappoi

ÄITI

Koiran veri valui lattiaa pitkin portaille, portailta pihalle, nurmikkoa pitkin, aina puutarhakeinuun asti

14. KOHTAUS: MÖKILLE LÄHTÖ

ÄITI

Joko sulla on kassi pakattu? Lähdetään.

TOPI

En lähde. Minä jään kotiin.

Isä ei tule lähelle, koskaan enää, vaan tästä lähin matkan päästä orkestroi kotiorkesteria.

ISÄ

Mitä se kuhni. Autoon.

TOPI

Mulla on muuta tekemistä.

ÄITI

Käydään hakemassa jaffaa perillä.

ISÄ

Ja kaljakin on loppu.

ÄITI

Otetaan aurinkoa!

ISÄ

Porukassa mennään, kaivoa kaivellaan.

TOPI

Kaivelet keskenäsi.

ISÄ

Asia on loppuunkäsitelty. Mökki hankittu. Vapaa-ajalle. Viihdettä ja huvitusta.

TOPI

En mä halua tulla!

ISÄ

Autoon. Heti. Laituri on vesille vetämättä.

ÄITI

No Vilho. Jos hän ei tahdo, ei ole pakko tulla.

ISÄ

Älä sä aloita nyt, kun meillä on tästä ollut yksimielinen päätös. Itte olet sanonut että ei hämmennetä monella mielipiteellä. Corollaan kuin olisi jo.

TOPI

Mulla on maanantaina koe.

ÄITI

Luet automatkalla

TOPI

Tulee huono olo.

ISÄ

Oksennat pussiin ja luet taas.

TOPI

Mä jään luokalle jos en selvii siitä.

ISÄ

Minä tirvasen maisterin peltoon, jos se alkaa jotain sössöttää.

TOPI

Iskä..!

ISÄ

Itse kävin kaks vuotta kiertokoulua. Hyvin oon pärjännyt.

ÄITI

Minä kuulustelen kirjat sinulta.

TOPI

Sä et osaa englantia.

ÄITI

Pyydetään Hirosen Vepe paikalle. Se osaa englantia.

ISÄ

Juu! Vepe opettaa.

TOPI

Ei se oo lukenut kun jonkun kasettikurssin.

15. KOHTAUS: VENÄLÄISTANSSI

TOPI

Viimeinen pysähdys ennen mökille saapumista oli ydinvoimalan työmaakylän kaupassa. Sitä sanottiin Pikku-Leningradiksi, koska kaikki alueella asuneet ihmiset oli työmaan venäläisiä työntekijöitä.

ISÄ

Ostetaan sitten kerralla kaksi koria juomaa, niin jää varastoonkin.

ÄITI

Vai varastoon...

TOPI

Haimme ostokset ja isä höpötti höpöttämistään, tänne hän koki kuuluvansa, mutta äiti halusi vain päästä mökille

ÄITI

No niin! Auto käyntiin!

ISÄ

Kato Topi! Tuommosta klimppisoppaa syövät!

ÄITI

Mutta emme päässeet pitkälle kun tie tuli täyteen venäläisiä naisia, joilla oli kangaspakkoja kainaloissaan- Mihin nuo emännät noin paljon harmaata kangasta!

TOPI

Onko niin köyhää siellä Neuvostoliitossa että harmaata

ISÄ

Nyt akat pois alta!

ÄITI

isä maata retkotti torven päällä mutta ikkunan takana tiellä astelleet naiset eivät tehneet elettäkään väistääkseen, sitten Vilho koetti avata ovea

TOPI

mutta ovi ei auennut

ÄITI

Ikkunan takana oli koko tien leveydeltä mahtava näky, naiset kulkivat leveänä muurina

TOPI

Isä yritti päästä autolla ohi: mutta moottori sammui kesken kaiken

ISÄ

No voi saatanan saatanan perkeleen helvetin perkele

ÄITI

Ja sitten kaikki kävi hitaaksi: naiset pysähtyivät, ne kävivät seisomaan säännölliseen muodostelmaan ja kangaspakat rävähtivät auki- Oi kuinka kauniita kankaita

TOPI

Ne eivät olleetkaan mitään tavallisia, köhnäisiä, kurjasti kudottuja ja koinpuremia villakangaspakkoja vaan taikaa täynnä: pakkoihin oli painettu kauniita ruusukuvioita, ja lehtiä

ISÄ

Äkkiä ne kukkaset irtosivat kankaasta, paksu ruusun tuoksu täytti ilman: ja perhoset lensivät luo -- Ohhoh, johan nyt, jopas se onkin, ohhoh

TOPI

pääsi isältä

ÄITI

herra siunaa varjele

TOPI

Pääsi äitiltä ja naiset alkoivat muinaisen tanssin: ne tamppasivat maata niin, että hiekkatiestä alkoi pöly nousta ja jalat tamppasivat

KAIKKI

pam pam pam, pam pam, pam pam pam

ÄITI

Nehän näyttää kaikki

ISÄ

tanssi kiihtyi ja helmat kohosivat, pam pam pam ja siinä väistämättä huomasi että hampaansa pudottaneelta kyyryltä mummolta oli aamulla jäänyt alushousut pukematta jalkaan ja jonkun kalsongeissa oli enemmän palkeenkieltä kuin kangasta ja pyllyjen seassa, pam pam pam, kevään kohottamat pääskyset syöksyivät perhosten ja ruusujen keskellä

ÄITI

Sano Vilho, onko tää nyt totta mitä tapahtuu,

ISÄ

Hiljaa! Ne alkaa laulaa!

TOPI

Se oli lumovoimainen hetki: aikaa joka venyy,

KAIKKI

pam pam pam, pam pam pam, pamp pam pam,

TOPI

ja sinne virittyi ääni, toinenkin, slaavilainen laulu

ÄITI

Noin paljon kangasta

ISÄ

ja kankaat liehuivat ilmassa kuin liput yhdellä maailman reunalla pam pam pam

ÄITI

ja horisontissa ydinvoimalan silhuetti kimmelsi ja naiset liittyivät viimeiseen piruettiin, käänsivät katseensa kohti jäähdytysturbiinia ja kankaat vedettiin salkoon

TOPI

Liput lepattivat tuulessa ja vanha surumielinen, venäläinen hymni kohosi päidemme yllä. Parakkien ovet aukesivat ja miehet saapuivat, he ottivat hatunreuhkat päästään, hiljenivät kuulemaan, me emme tajunneet sanoja mutta ymmärsimme koti-ikävän

ISÄ

Ja ihan pienen hetken näytti että suurempi ja parempi kaupunki loisti horisontissa kaikille

ÄITI

Toronto!

ISÄ

Leningrad!

TOPI

Loviisa!

Hymni koti-ikäväälle ja edistykselle

TOPI

Hetken hartauden särki isä. Hän oli innoissaan vielä kauan sen jälkeen, kun ihmisjoukko oli hajautunut ja kadonnut matkoihinsa.

ISÄ

Kato! Nyt ne vielä tuommosen kuvion! Jännältä näyttää!

ÄITI

Ei se ole kuvio, kun tuo on hyyskän jono.

TOPI

Äiti kokeili ovea, se aukesi taas: lumous oli jo rikki.

ÄITI

Eiköhän lähdetä.

TOPI

Ilta oli keväinen, ja hämärsi, ja kehitys kehittyi, oli semmoinen tuntu, että äsken jumala meitä koski sormellaan.

16. KOHTAUS: ISÄ MERELLÄ

ISÄ

Mukavaa olla mökillä! Menes Topi laittamaan sauna lämpöseks.

TOPI

Mene ite.

ISÄ

Jaahas. No minähän menen laittamaan saunan lämpöseks. Ja sitten minä vien verkot vesille, kun minä sentään olen toimielias ihminen.

Isä temppuilee taustalla jotain yhdenpäiväistä. Saunakin lämpenee siinä sivussa.

ÄITI

Aiotko vielä lähteä merelle? Kohta tulee pimeää.

TOPI

Isä keräsi kahteen pajukoriin kaikki tarvittavat tavaransa ja vaappui rannalle. Se oli jonkin verran hönössä, mutta askelet oli melkein suorat.

ÄITI

Pitäskö sun mennä sen kanssa? Kun ei enää Edvard ole venekoirana.

ISÄ

Siks ooooooon.... Mä suruinen....

Isä tempoo pelastusliiviä päälleen, mutta se ei onnistu, hän riuhtoo ja tempoo ja aikansa hörhöiltyään nakkaa liivin pois, alkaa käynnistää moottoria.

TOPI

Eksytimmekö oikeastaan isän omaan yksinäisyyteensä

ÄITI

Mökin pihalla pysähtyi ja näki
näki todella miehen
joka muistutti Vilhoa enää ulkonäöltään

ISÄ

On se hienoa
että tällainen perhe!

TOPI

Jos isä olisi ollut tehtaanjohtaja tai insinööri
tai vaikka ihan oma itsensä
mutta semmoinen joka varmuudella olisi tiennyt
mikä on hänen polkunsa
ja paikkansa tässä elämässä

Isä horjahtaa ja putoaa mereen. Mutta vesi ei ole syvää, joten vain puoli ruumista kastuu.

ISÄ

Jaahas! Nyt sain nämäkin housut pestyä! Tuulen suunnasta tuntee, että tänään tulee kalaa ja paljon. Tulee muuten sen verran, että ne ei mihinkään pikkupaljuun mahdu. Pitää olla saunapadallinen kylmää vettä! Helmi! Menes sammuttamaan se sauna että saadaan ne kalat johonkin mahtumaan! Mitä!

TOPI

Ilma leikki meren selällä. Ja tuolla isä, ohjaamassa pientä kalavenettä kauemmas selälle, kalaverkot veneen pohjalla. Pelkkänä mitättömänä pisteenä horisontissa.

ISÄ

Hei vaan Helmi! Terve mieheen Topi!

ÄITI

Mitä jos se olisi vain kadonnut

TOPI

Olisiko pöydässä ollut aina makkaraa

ÄITI

Matot suorassa ja piha haravoitu

TOPI

Koulusta olisi tullut kymppejä

ÄITI

Seurat ja kahvitarjoilu olleet omassa olohuoneessa

TOPI

Lämpimän päivän jälkeen sumu saapui maisemaan: on kuin selälle olisi tullut joukko ihmisiä, harmaita, läpikuultavia henkilöitä

ÄITI

Maan päällä eläneitä henkiä joilla oli ohuet, harmaat ruumiit

TOPI

Lempeitä henkiä, valmiina viemään veneen pois ja rannalta näki -- ihan kuin ne juoksisi sen kiinni, kietoivat veneen laidat, airot, ankkurin, äyskärin ja isän

ÄITI

Näytti siltä kuin henget olisivat menneet Vilhon luo, pehmeästi ympäröineet sen

TOPI

Mitä jos isä olisi tajunnut olleensa suunnattoman pettynyt : itseensä, Suomeen, omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa - olisiko se päässyt karkuun mustilta koiriltaan

ÄITI

Mutta varjot laskeutuivat, melkein sanoimme hengille

TOPI

hyvä kun tulitte - melkein sanoimme : viekää isän paino pois

ÄITI

Viekää Vilho pois.

TOPI

Sumu tuli mereltä vastaan ja isä katosi sen siniseen syliin. Huomasin rukoilevani: viekää isä pois. Sumu tiheni, kuulin että äiti vihelteli, ja hetken minusta tuntui kuin olisimme toivoneet samaa, viekää isä pois, eksyttäkää se pehmeästi pimeyteen, että meillä olisi nätti ja kiva elämä mutta syyllisyys on kauhea, ei näin voi ajatella, ei näin saa ajatella, anteeksi ja moottorin ääni on kadonnut, oli hiljaista ja pimeää eikä se ollut ollenkaan helpottavaa

Äidin vihellyksestä tulee hymni

TOPI

Me pidätimme hengitystä

ÄITI

Se on isän vene

TOPI

Isä on tulossa takaisin

ÄITI

Hae valo!

Topi menee ja laittaa lamppuun valon ja heijastaa keilan merelle.

ÄITI

Vilho!

TOPI

Isä!

ÄITI

Tule tännepäin!

TOPI

Ja moottorin ääni kääntyi oikeaan suuntaan, ja hahmot tulivat mereltä: se oli leveä joukko, kuin työläiset olisivat tulleet työpäivän jälkeen kotiin, ja isää työnnettiin kohti rantaa ja sieltä kuului jo isän laulu!

ISÄ

Kuljemme laulain

ja kuljemme naurain ja huolet ei paina meitä!

TOPI

Kiitos Jumala, minusta tulee nyt hyvin kiltti

ISÄ

Nyt tuli muhkea saalis! Tulkaas perkaamaan!

2. NÄYTÖS.

17. KOHTAUS: TOPI MUUTTA KOTOA

ÄITI

Myöhemmin, paljon myöhemmin, kun oli juotu miljoona litraa viinaa ja syöty kuorma-auton peräkontillinen lääkkeitä, huomasi kaiken muuttuneen. Vaikka piha oli sama ja talo oli sama, niin jokin oli muuttunut. Siellä täällä oli sammalta ja ruostetta, rikkoutuneita ikkunoita, homeen puremaa lautaa.

ISÄ

Eräs asia nähtiin kyllä kaikkina aikoina. Että se oli kunnan ihmisten talo ja kunnan ihmisten piha ja mukavaa kodikkuutta siinä, ettei ollut niin nokonuukaa joka kohdassa.

TOPI

Jos istuu hiljaa portailla, saattaa kuulla napsahduksen, kun radion pyöreää katkaisinta käännetään. Kohinaa kuuluu: kanava ei ole kohdillaan. Sitten alkaa hahmottua: miks oon mä suruinen.

ISÄ

Siinä saunamökin vieressä kasvaa kuusi, ja kuusen ja mökin ja nitisevän puutarhakeininun ja betonisen kukkatöttörön ja mullalla täytetyn kaivonrenkaan välisessä kuviossa kulkee vaijeri. Ja vaijeriin on kaulastaan köytetty haukkuva koira.

TOPI

Hetkittäin näyttää siltä, että koira lentäisi. Tassut kohoavat ilmaan ja typistetty häntä huiskaisee. Silloin koiran ääni kiristyy, vähän moittiva kiekkaus pääsee koiran kurkusta. Se on vihainen ja arka koira, joka haukkuu pelottavasti.

ÄITI

Saunamökin aurinkoisemmalla laidalla on aaltopellistä kyhätty katos ja sen katoksen kanssa kulmittain on Kansallisosakepankin palvelutiski. Siihen tiskiön on lyöty koukkuja ja nauloja ja niistä roikkuu käytöstä poistettuja pärekoreja ja ämpäreitä: Seura-lehtiä, hiuskampoja, tyhjiä pulloja, reunoistaan tummunut peili, muovinen juomakuoppa ja pienrakentamisen tarvekaluja.

ISÄ

Tiskin takana on mukavaksi istuttu nojatuoli ja pieni tupakkapöytä. Nojatuoli on punaista samettia ja siinä on tummasta puusta käsinojat. Tupakkapöytä on krumeluurinen, sorvattu kaikin puolin hienoksi ja niistä muodostuu ihan erityisen mukava asetelma siinä saunamökin kyljessä.

ÄITI

Joku kääntää radiokanavan kiinni, ja tango loppuu ja kuuluu hölmistynyt ääni, Vilhon ääni. Ei mitenkään sanoin sanota, mutta silleen siivon jämptisti annetaan ymmärtää, että tässä on joku virhe ja että radio päälle ja sassiin. Mutta siinä touhussa kanava sotkeentuu. Ja joku yrittää, paksuilla, kevättalven kohmettamilla nakkisormilla kääntää kanavan. Tangolauluna on edelleen "Miks oon mä suruinen".

ISÄ

Ja sitten ääni alkaa tapailla tangoa, silleen ujon hiljaisesti ensin, mutta vähitellen tokeentuen. "miks oon mä suruinen". Se on nimittäin isän hyvin tuntema laulu.

TOPI

Siinä on taas eräs armollinen yksinäinen aamu loppuun kulutettu, vietetty pienessä pehmeässä pöllerössä pihan perällä.

ÄITI

Vilho tekee siinä koiran vaijerissa temppua. Hänellä oli nuorena vaatimattomia kykyjä telinevoimistelijana. Tänään hän on päättänyt koettaa taitojansa pitkästä ajasta. Jos kerran vielä lähtisi kieppi. Touhu ei ole luonnistunut vuosiin.

ISÄ

Mutta ihmisen muisti on armollinen. Ruumis muistaa, miten ihanaa on ponnistaa tangolle ketterästi suorin käsin ja viilettää ilman halki ympäri, miten ruumis hallittuna kokonaisuutena pyörähtää katsojan ihailevaa mieltä hämmentäen ympäri, ympäri ja kuinka ruumis upeasti liittää ja kieppuu ja liidon jälkeen kissamaisesti laskeutuu permannolle. Sen ruumis muistaa ja tietää, miten temppu tehdään.

ÄITI

Mutta aika on tehnyt tehtävänsä, ja siksi me näemme vain tästä loisteliaasta suorituksesta pelkän varjon, sarjan liikkeitä, joissa ei ole sen paremmin suuntaa kuin loistoakaan.

TOPI

Siks oon mä suruinen.... tango soi loppuunsa. Ja isä kaatuu kasvoilleen kevätlumen sulamisvesien mudattamalle likaiselle pihanurmelle.

ISÄ

Mihis sinä oot matkalla?

TOPI

Mä muutan pois.

ISÄ

Jaa!

ÄITI

Yliopistoon. Matematiikkaa.

ISÄ

Et oo mitään puhunut!

TOPI

Puhuinhan. Eilen viimeksi kerrattiin tämä asia.

ISÄ

Äitilles sanoit, et mulle!

TOPI

Sä sanoit että saan painua vittuun, kun en maksa vuokraa tänne

Isä putoaa aikojen läpi, siihen epätoivoiseen ymmärrykseen että ei enää ole keskeisimmässä päätöksissä osallisena, edes orkestroimassa neuvonpitoa.

ISÄ

Mutta Topi...

Meillähän on asiat ihan kesken vielä...

Ethän sä ole vielä aikuinen, pelkkä nassikka

TOPI

No niin.

ISÄ

Hyvä!

Mene sitten!

Äläkä tule enää...

Älä tule enää ikinä!

18. KOHTAUS : ÄIDIN SYNTYMÄPÄIVÄT

TOPI

Ja siihen loppuivat

ruusumaljakkokuvat

ja albumin sivut jäivät tyhjiksi

vaikka elämää oli vielä edessä

Puhelin soi, ihan samalla tavalla kuin kerran tuonpuoleisessa.

ÄITI

No vihdoinkin viimein Topi. Mä jo ajattelin että sä olet unohtanut.

TOPI

Onnea äiti

ÄITI

Kiitos. Missäs päin olet?

TOPI

Pohjoisessa, kuvataan elokuvaa.

ÄITI

Aina olen halunnut lappiin. Kattomaan että millaista siellä on, onko sellaista kuin väittävät. Ja sinä oot siellä töissä!

TOPI

Jaa'a.

Onko teillä juhlat tänään?

ÄITI

Minä olen tehnyt kakun ja käskenyt kaikki kahville.

Laitoin ohuet kahviservetit

joissa on sinikelloaihe

ja sokerikkoon

sen lusikan,

jossa on simpukan mallinen pesä

kiillotinkin

se on kuin uusi

juhlat valmiina alkamaan

TOPI

Kuka on tulossa käymään

ÄITI

En tiedä vielä

TOPI

Kai nyt joku

ÄITI

Sanoin töissä ja seuroissa että sopii tulla

TOPI

Juu

ÄITI

Niin

TOPI

Aivan

ÄITI

Ja onhan isäsi täällä
kukkia toi

TOPI

Isäkö?
Kukkia?

ÄITI

No jos ei tänä vuonna niin jonain vuonna
kuka niitä muistaa

TOPI

Sinä olisit kyllä ansainnut
maailmanympärimatkan
tai vaikka Porvooseen ainakin

ÄITI

Sehän olisi mukavaa
otettaisiin kuvia
museoiden pihalta

TOPI

Niin tietenkin
pensaiden ja kukkaistutusten edestä
ja suurista näyttelysaleista
niiden auloissa seisokeltaisiin
rinnakkain

ÄITI

Aivan

TOPI

No niin

ÄITI

Sulla on varmaan kiire

TOPI

Koeta pärjällä

ÄITI

Milloin tuut käymään?

TOPI

Menee tässä... Vielä aikaa.

Nyt hyvää syntymäpäivää.

ÄITI

Laita housut jalkaan.

ISÄ

En.

ÄITI

On puhdas pöytäliina ja hopeat pöydässä. Vieraita kutsuttu. Kyllä puetaan housut jalkaan.

Se on vähimmäisvaatimus

ISÄ

Onko minulla syntymäpäivä?

ÄITI

Äsh.

ISÄ

Enpä muistanut. Mukavaa! Toitko kaljaa?

ÄITI

No en kai!

ISÄ

Onko nyt todella jo maaliskuu?

ÄITI

Ei.

ISÄ

Mutta eihän minulla ole syntymäpäivä!

Joko se on nimipäivä sitten?

Keitä on kutsuttu?

ÄITI

Työkavereita.

ISÄ

Panostajat! Mahtavaa seuraa!

ÄITI

Ei kun minun työkavereita.

ISÄ

Ei perkele.

ÄITI

Eikö se sana kuulu. Housut jalkaan.

ISÄ

Ketä kiinnostaa onko housut jalassa vai ei.

ÄITI

Mikä siinä on niin vaikeeta?

ISÄ

Liian pienet housut. Hiostaa.

ÄITI

Housut pitää olla.

ISÄ

Vitut. Minä otan paidankin pois, jos huvittaa.

ÄITI

Kuolema tulee, jos et laita housuja.

ISÄ

Sinäkö minut tappaisit. Älä naurata. Minä läiskäsen kerran niin sinusta ei jää kuin likaa kynnen alle.

ÄITI

Vieraat tulevat!

ISÄ

Nämä on minun juhlat, minä sanon miten kuuluu pukeutua! Täällä ollaan ilman housuja. Onko selvä!

ÄITI

Housut, Vilho! Nyt!

ISÄ

Otat housut pois!

ÄITI

Tämä on viimeinen varoitus!

ISÄ

Tai mitä?

--

Tommonen saatanan hölmö,
jeesuksen kristuksen paskanen leppäkerttu.
Montako vuotta minä oon sua kattonut.
Sinä ja sun kirkkos

kattovat vierestä
miten sortavat pientä ihmistä
Minä ostin sinulle talon
ja nöyristellyt siitä pitäen
Nyt se loppuu
Kato!
Heitän sun raamattus ikkunasta!
Sinikelloservetteihin pyyhin perseen!
Ja tästä lähtee kermakakku!

Äiti kalauttaa kukkamaljalla isää päähän. Valot sammuvat.

19. KOHTAUS: ÄITI PURKAA SYDÄMENSÄ

ÄITI

Anteeksi, käytän hyödykseni tämän pienen hetken tässä ennen kuin päästään siihen, miten kaikki päättyi. Eihän sitä koskaan tiedä, tuleeko toista mahdollisuutta enää puhua suutansa puhtaaksi.

Pienenä välikommenttina teille edistyskiimassa oleville Thaimaan matkailijoille, bemareita kirittäville konsulteille, keskikaupungin urheilijaneidoille, poliittiseen verenkiertoon imeytetyille ja kaikille muille asiasta hiukankaan kiinnostuneille että nyt saa riittää. Minä oon koko ikäni soutanut, aamusta iltaan, palkkatöissä, seurakunnassa, perheessä, kylillä ja kaupungilla. Koko elämäni olen uskonut siihen, että lopussa kiitos seisoo. Ja seisooko se kiitos siellä, mitä? No mitä luulette? Ei se siellä seiso! Ei!

Minä olen ollut aina kovin kohtuullinen omissa toiveissani ja haaveissani ja tehnyt parhaani siinä, että mukulani hoidan, puolisoa autan ja ystävää hädässä tuen, jäljet siivoan ja sunnuntaisin jaksan ja ennen kaikkea haluan, koko sydämestäni, mennä kirkkoon.

Ja kiitollinen olen ollut jokaisesta terveestä päivästä, jonka olen saanut maan päällä viettää ja lasteni kasvua katsella. Olen sitoutunut yhteiseen hyvään ja ajatellut, että kaikki muutkin tekee osansa. Mutta nyt on kyllä paskat talkoot, jos sanon ihan

suoraan. Mitä luulette, miltä näyttäisi täällä, jos me, torpan emännät, perheenjäsenet, lähimmäiset heittäisimme hanskat käsistämme ja tekisimme vain sen mikä kannattavaa on. Täällä olisi aika vilu monessa kupoliteltassa.

Eihän sen niin pitänyt mennä! Että vahvimmalle ja vahvimman mukaan rakennetaan! Minnes ne muut sitten menee? Mitäs ne muut sitten tekee? Vai pitääkö niiden vaan mennä ulos kuvasta? Mitä? Mitä siellä kuvan ulkopuolella on? Ei ole sellaista paikkaa kuin "poissa-oleva paikka". Ne kuvan reunat, ne kuulkaa tulee vielä aivan saamarin tutuksi jokaiselle juhlaiviirinheiluttajalle! Kun niitä kuvan ulkopuolella olevia ihmisiä tulee tarpeeksi, niin voitte olla varmoja että se syrjään siirrettyjen paikka näkyy ja kuuluu! Siellä kuulkaa torvet soi!

TOPI

Äiti.

Jatketaan.

ÄITI

Mitä sinä siitä ajattelet?

Eikö me tehty osamme?

TOPI

Minkä suhteen?

ÄITI

Suomen suhteen, jumalauta!

TOPI

Niin no...

ISÄ

Eikö me sitouduttu siihen että rakennetaan kaikille hyvä. Eikö siitä semmoinen tullut?

ÄITI

No sitäpä voit hiljaa mielessäs mietiskellä.

ISÄ

Kyllä kai kaikkia tarvittiin?

Hei?

Mihin sinä menet?

Helmi?

20. KOHTAUS: ISÄ HYVÄKSYY KOHTALONSA

TOPI

Lopussa isä asui yksin - rapistunut lautamökki näytti kutistuneen, kun se seiso i urhoollisesti valkoiseksi kalkittujen jättiläismäisten kivilinnojen keskellä, kuin jäännemeneltä ajalta.

ISÄ

Eteisen ikkuna on rikki - mutta minä korjasin sen pahvilla!

TOPI

Ja tuli päivä, jolloin isä lakkasi puhumasta työmaista. Ymmärsi itsekkin, että ei kehitys kehittynyt enää hänelle. Äiti kävi siellä, joka päivä, niin kauan kunnes isä joutui terveyskeskuksen vuodeosastolle.

ISÄ

Keittiössä on muuten alkanut kasvaa puu. Valtavan vanha lehmus. Tässä mennään hiljaksiin, otetaan hyvin rauhallisesti.

TOPI

Ja siinä ne elelivät rinnakkain

kaksi vanhusta

yrittivät löytää turvallisen piilopaikan

Suomen hyvästä sydäimestä

21. KOHTAUS: VILHON KUOLEMA

Edellisessä kohtauksessa Vilhon sänky on kohonnut taivaalle, Vilho sen mukana. On tullut aika. Vilho lähtee kiipeämään sängystä maan kamaralle. Kanyyli irtoaa hänen kädestään, pylly vilkkuu sairaalan pyjaman liepeiden välissä. Matka käy hitaasti, mutta tunnelmallisesti, on kuin satumaisen kaupungin läpi hän kävisi.

ÄITI

Vilho lähtee terveyskeskuksesta sairastettuaan kaksikymmentä kuusi vuotta ja saatuaan kuudesta kahdeksaan infarktia, rasvamaksan, verenpainetaudin sekä lukuisia kakkosluokan diabeteksen aiheuttamia insuliinikomplikaatioita. Viimeisen infarktin jälkeen hän tuuppaa sängyn laidan alas, ja laskeutuu ränniä pitkin kolmannen kerroksen ikkunasta sairaalan seiniä kiertävään kukkapenkkiin. Hän leijuu, kevyenä kuin henki, maan päälle. Ulkona on kevät, mullan ja lumen seassa kukkivat kalpeat krookukset ja hehkuvan keltaiset narsissit. Vilho antaa kostean mullan tursuta sairaalatöppösten läpi varpasiinsa ja mudan tunne elähdyttää hänen sydäntään, ja sitten nuo ryvettyneet, ennen niin valkeat sukat makkaralla, hän etsii tiensä suojaan paikkaan Tapanilan ja Malmin välimaastoon, moottoritien laidalle.

Suttuinen pahvilaatikko moottoritien laidassa. Sen juurella on muovikassillinen olutta. Vilho ilahtuu löytäessään oluensa. Hän hitaasti nauttien avaa yhden. Hän istuu laatikolle ja heiluttelee jalkojaan. Suomi tulee. Vilho ei ole ihan varma, tuntevatko he entuudestaan, mutta jotain tuttua varmaan tuossa lienee. Joten kun Suomi käy juttelemaan niin Vilho on vanhaa tuttua.

SUOMI

Iltaa Vilho

ISÄ

Jaa....

SUOMI

Piti tulla kiittämään

ISÄ

Mistä niin

SUOMI

Lukuisista ponnisteluista kansakunnan hyväksi

ISÄ

Aijaha

SUOMI

Että kiitos vaan

ISÄ

No

kyllä kai siinä joku tolkku oli

SUOMI

Olihan siinä oman aikansa

vauhdikasta meininkiä

ISÄ

Totta puhut niin.

Sinäkin oot hyväkuntoisen näkönen

SUOMI

Ei kuule

eipä tässä hurraata huudella

särkee niin saatanasti

ISÄ

Se on kuule

sydämeen kertyy kaikki

ja kun sinne ei mahu enempää tavaraa niin tulee kipu

SUOMI

Joo o, sano.

22. KOHTAUS: HAUTAJAISET.

Juhlaväki saapuu paikalle, on varhainen lauantai-aamu myöhään syksyllä. Sukulaiset saapuvat mustissaan. Pappi kättelee osaa ottavasti perhettä.

PAPPI

Hihna kirmään kun musiikki alkaa?

ÄITI

Mitä että?

PAPPI

Että musiikista merkki?

ÄITI

Joo... Kyllä varmaan niin.

Kuolema ei ollut kenellekään yllätys, joten oli vaikeaa keksiä sanottavaa. "Oli se hyvä että tuskat loppu" lieni sopiva, joten sitä toisteltiin.

VIERAAT

Voi hyvä ihme sitä Vilhoa. Niin surullinen tapaus. Voi voi. Kyllä se aikaiseen vei. Hyvä kun tuskasta pääsi. Kyllä jäädään kaipaamaan. Muistuu mieleen kun. Voi hyvänen aika sentään. Aina oli sellanen ilonen veitikka. Vilho se sentään on semmonen...

TOPI

Aluksi Vilhon ystävä sanoo muutaman sanan, sitten lauletaan, ja sitten juodaan kahvit.

VIERAS

Kiitoksia. Mukavaa olla täällä tänään, minä olin Vilhon hyvä ystävä ja naapuri. Puhun ihan lyhyesti, kirjasin muutaman pukstaavin otsikolla: Mistä me haluamme Vilhon muistaa. "Punainen Marlboro. Kaksitoista Kaljaa. Maitoa... Munia... Makkaraa. Maksalaatikkoa. Leipää."

TOPI

Mitä siinä toisella puolella...

VIERAS

Ai jahas, njoo... Voi että. Ne oli vierekkäin siinä pöydällä.

TOPI

Olisiko kellään muulla mitään sanomista.

Päät pyörivät odottavasti. Kun ei mitään tapahdu, Topi näyttää että voidaan käydä arkulle. Sukulaiset tungeksivat. Mutta musiikki alkaa yllättäen ja arkku lähteekin liikkeelle. Luukut avautuvat ja menevät jotenkin epäkuntoon, ne läpsyttävät auki ja kiinni kuin nälkäinen linnunkita. Syntyy kaaos, kun vieraat yrittävät heittää kukkaset äkkiä arkulle. Lapset itkevät hätääntyneinä, ja kaikki arvokkuus on tiessään. Topi yrittää luotsata tilannetta: ensin sinä ja sinä. Hyvästit huudellaan epäjärjestyksessä ja kiireellä. Arkku jää viime hetkellä jumiin, kukkaset valuvat liukkaalta arkulta maahan. Kaikki ovat tyrmistyneitä. Krematorion hoitaja tulee esiin, raapii päätään, nykäisee arkkua taaksepäin. Se on toisesta päästä hieman kärehtänyt. Hoitaja lähtee takaisin kulissiin. Vaivaantunut hiljaisuus.

23. KOHTAUS: PIENI VÄRSSY ELÄMÄN JAKAMISESTA

TOPI

Kuoreen on jäänyt vielä yksi kuva. Siinä me seisomme pihalla rinnakkain kaikki kolme. Sinä aamuna paistaa aurinko, lokakuista, kohta jo painuvaa valoa.

ISÄ

Se on syysaamu, jota on edeltänyt ensimmäinen pakkasyö. Kuvassa ruoho on ohuessa kuurassa. Pihalla kasvaa valtavan suuri vaahtera.

TOPI

Ei ole kiire minnekään. Isä katsoo ylös, vaahteran latvaan.

“Katsos Topi. Katso latvaan!

Kun yksi lehti tulee alas,

Niin se tuo kymmenen mukanaan. Katsopas tarkkaan.”

ISÄ

Ja sitten ei sanota enää mitään,

Katsotaan vaan kuinka lehdet putoavat:

Aurinko lämmittää puun latvaa, ja ensimmäinen lehti irtoaa

Ja lehti hipaisee toista lehteä olkapäästä,

Joka sekin irtoaa, saa toisen mukaansa,

Ja lehdet tarttuvat toisiinsa, kuin ottaisivat toisiaan olkapäästä kiinni, ja ne putoavat liitoon.

ÄITI

Ja siitä syntyy lehtien sade, vaahterasta irronneet kevyet kappaleet leijuvat maata kohti

Ne ovat kuin lauma kikattavia lapsia, kun ne kiirehtivät alaspäin

Jokainen lehti merkitsee yhtä elettyä elämää ja niin ollen

Puu on kuin koko yhteiskunta ja lehdet sen jäseniä

ISÄ

Yksi ihminen kerrallaan lähtee liikkeelle, ja tuo toisia mukanaan. Ne elävät rinnakkain

ja sillä lailla tulevat toisilleen välttämättömiksi ja kerran ne hipaisevat toisiaan

olkapäästä,

Ihminen seuraa ihmistä koska miksikäs sitä yksinään jäisi puuhun roikkumaan,

Ja niin ovat elämät toisissaan kiinni

TOPI

Elämät liukuvat eteenpäin kuin pienet mutapurot Backmannin pellon laidalla,

menettävät kerran kasvonsa ja piirteensä

ÄITI

Mutta ei se ole surullista eikä se ole lopullista

ISÄ

Koska lehdet tulevat maahan yhdessä, ja kun tuuli tyyntyy, ne pötköttävät siinä

vieretysten ja heiluttelevat ruskeita varpaitaan

ÄITI

Ja hilpeästi rallattelevat toisilleen, sen laulun kuulee, kun kuuntelee

TOPI

Vähän samaan tapaan kuin isäni rallattelee äitin kanssa hautuumaalla ja siihen samaan riviin tulee hoilottamaan Välimäen Heikki, Hakalan Aimo ja Elli ja parin kiven päähän Teuvo, Kake ja Elmi, ja se onkin varsinainen jenkka elämälle.

ÄITI

Ei se ole yhtään surullista ja lopullista

ISÄ

Koska puun sisällä on idea uusista lehdistä
ja kun kevät koittaa ja uudet lehdet versovat esiin

TOPI

Tajuaa että jokainen niistä lehdistä on erilainen
ainutkertainen
ja omalla tavallaan kaunis
ja sillä on oma paikkansa
elämän suuressa kokonaisuudessa.